

BILAGA 2 MÅL, INNEHÅLL OCH BEDÖMNING AV ELEVENS LÄRANDE OCH KUNNANDE I UNDERVISNING I ROMANI SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Undervisningens uppdrag

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Den särskilt finansierade undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen är avsedd för alla elever som har romani som modersmål eller familjespråk. Undervisningen i romani har som uppdrag att främja elevernas intresse för sitt språk och sin kultur. Undervisningen ska hjälpa eleverna att bygga upp och stärka sin kulturella identitet och utveckla sin parallell- och flerspråkighet. Undervisningen ska stärka elevernas självkänsla och ge positiva inlärningsupplevelser som uppmuntrar dem att använda sitt eget språk i olika sammanhang.

Eleverna ska erbjudas språkligt stimulerande lärmiljöer och undervisningsmetoderna ska väljas med hänsyn till elevernas olika åldrar och varierande kunskaper i romani. Undervisningen i romani ska motivera och stödja eleverna i studierna och vid ansökan till fortsatta studier. Målen, innehållet och bedömningen av elevernas lärande i romani har fastställts för undervisning i romani som omfattar två årsveckotimmar under hela den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren ska utgående från läroplansgrunderna utarbeta en lokal läroplan, exempelvis genom att använda beskrivningarna av uppdraget, målen för lärmiljöer och arbetssätt, handledning, differentiering och stöd samt bedömningen av elevens lärande i läroämnet modersmål och litteratur.

I undervisningen i romani spelar kommunikation en viktig roll. Samarbete mellan hem och skola och multimediala lärmiljöer ger eleverna möjligheter att använda språket också utanför skolan. Kunskaperna i romani ska utvecklas med hjälp av språksituationer, textgenrer, kulturellt präglade bilder, inspelningar och vokabulär som är typiska för åldersgruppen. Den romska kulturen är förknippad med en stark berättar-, musik- och hantverkstradition som ska utnyttjas i undervisningen i romani. Undervisningen i romani ska bidra till att hålla det romska språket i Finland levande och stärka dess ställning i samhället vid sidan av andra språk.

ROMANI SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I ÅRSKURS 1–2

I årskurs 1–2 har undervisningen i romani som särskilt uppdrag att utveckla elevernas grundläggande språkfärdigheter och uppmuntra eleverna att använda sina tidigare kunskaper. Undervisningens tyngdpunkt ska ligga på att utveckla den muntliga språkfärdigheten. Undervisningen ska ta hänsyn till elevernas kunskapsnivå och språkutvecklingsstadium. Innehållet inom de olika delområdena av språkkunskap ska anknyta till elevernas vardag och livsmiljö och stödja elevernas individuella språklärande.

Mål för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 vägleda eleven att utveckla sin förmåga att lyssna och att uttrycka sig på romani självständigt och tillsammans med andra	I1	K2
M2 uppmuntra eleven att utveckla sitt språk och sin fantasi samt samarbets- och kommunikationsförmåga	I1	K2
Att tolka texter		
M3 uppmuntra eleven att utveckla sina grundläggande läsfärdigheter och sitt ord- och uttrycksförråd i romani	I2	K1, K4
M4 handleda eleven att skapa en positiv och nyfiken inställning till läsning och uppmuntra eleven att diskutera olika texter och dela med sig av sina tankar och upplevelser	I2	K2, K4
Att producera texter		
M5 uppmuntra eleven att producera texter på romani i multimediala lärmiljöer	I3	K1, K5
M6 handleda eleven att lära känna det romska skriftsystemet och utveckla grundläggande skrivfärdigheter	I3	K2, K5
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M7 uppmuntra eleven att uppskatta det romska språket och stärka sin kunskap om den romska berättar- och kulturtraditionen	I4	K2
M8 uppmuntra eleven att enligt sin språkfärdighet använda romani i skolan, hemma och i närmiljön och att uppskatta kulturutbudet på det egna språket	I4	K2, K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I1 Att kommunicera: Eleverna övar sig att lyssna, uttala och uttrycka sig muntligt genom att namnge föremål och företeelser i omgivningen på romani. Eleverna tränar kommunikativa färdigheter och färdigheter i drama parvis och i grupp.

I2 Att tolka texter: Eleverna övar sig att läsa genom att utforska berättande och beskrivande texter samt diskutera dem och dela med sig av sina upplevelser. Eleverna breddar sitt ord- och uttrycksförråd.

I3 Att producera texter: Eleverna undersöker särdragen i det romska skriftsystemet och lär sig att producera stora och små bokstäver. Eleverna övar sig att producera texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar texter och övar sig att ge och ta emot respons.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna reflekterar kring betydelsen av det romska språket för en själv, familjen, den närmaste kretsen och skolan. Eleverna stiftar bekantskap med den romska berättar- och kulturtraditionen genom att i mån av möjlighet dra nytta av den lokala romska gemenskapen. Eleverna uppmuntras att använda romani och lära känna det romska kulturutbudet.

Bedömningen av elevens lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 1–2

I årskurs 1–2 är utgångspunkten och målet för bedömningen av lärandet att få en helhetsbild av varje elevs språkliga utveckling. Genom bedömningen får eleven respons och information om sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare i romani. Det är viktigt att ge uppmuntrande respons inom de olika färdighetsområdena.

Centrala föremål för bedömningen och responsen med tanke på läroprocessen i romani är följande

- hur förmågan att uttrycka sig och kommunicera samt ord- och begreppsförrådet utvecklats
- hur läsfärdigheten och läsförståelsen utvecklats
- hur textproduktionen utvecklats
- hur språk- och kulturförståelsen och förmågan att klara av vardagliga språksituationer utvecklats.

ROMANI SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I ÅRSKURS 3–6

I årskurs 3–6 har undervisningen som särskilt uppdrag att uppmuntra eleverna att använda sina kunskaper i romani. Målet är att utöka såväl det konkreta som det abstrakta ordförrådet. Eleverna handleds att granska det romska språkets viktigaste särdrag. Eleverna studerar den romska berättartraditionen och litteraturen och övar att uttrycka sig. Undervisningen ska stärka elevernas förmåga att producera och tolka texter i multimediala lärmiljöer.

Mål för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 handleda eleven att delta i diskussioner och att värdesätta sitt uttrycksätt samt att ge och ta emot respons	I1	K2
Att tolka texter		
M2 handleda eleven att undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk	I2	K4
M3 uppmuntra eleven att läsa självmant och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	K1, K4, K5
Att producera texter		
M4 uppmuntra eleven att utveckla sin skriftliga och muntliga framställning i romani	I3	K1, K2
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i enkla faktatexter och skönlitterära texter	I3	K1, K2
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M6 uppmuntra eleven att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	I4	K2
M7 handleda eleven att granska det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	I4	K1, K2

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

I1 Att kommunicera: Eleverna erbjuds möjligheter att kommunicera på romani genom att kunskapen i språkgemenskapen utnyttjas. Elevernas ord- och uttrycksförråd, samtalsfärdigheter och förmåga att ge och ta emot respons utvecklas med hjälp av drama.

I2 Att tolka texter: Elevernas förhållande till berättande, beskrivande och enkla argumenterande texter på romani stärks genom att diskutera dem. Elevernas ord- och begreppsförråd vidgas. Elevernas tolkningsförmåga fördjupas genom att utforska tal- och skriftspråket. Elevernas relation till den romska textvärlden stärks också med hjälp av läsning som utgår från elevernas egna initiativ.

I3 Att producera texter: Eleverna övar rättstavning, textstruktur och skrivprocessens faser. Eleverna skriver texter självständigt och tillsammans med andra samt diskuterar texterna. Eleverna övar sig att skriva för hand och på tangentbord. Elevernas kunskap om de romska specialtecknen stärks.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna uppmuntras att utforska det romska språket och kulturen och romernas historia genom att undervisningen tar fasta på den romska berättartraditionen och skriftligt material. Eleverna vägleds att reflektera kring likhet och olikhet. Eleverna vägleds att fundera kring användningen av romani och språkets viktigaste särdrag och att jämföra språk.

Bedömning av elevens lärande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 3–6

Det centrala med tanke på hur lärandet framskrider är att eleven tillägnar sig grundläggande färdigheter inom de olika målområdena i romani och de arbetsprocesser och inlärningsstrategier som de bygger på. I årskurs 3–6 ligger tyngdpunkten på att bedöma hur lärandet framskrider. Eleven ska få mångsidig respons om sin förmåga att förstå och använda språket, ställa frågor, lyssna på andra och delta i gemensamma diskussioner. Bedömningen ger också information för undervisningsplaneringen. Responsen och bedömningen ger eleven information om sina språkliga styrkor och om sig själv som språkinlärare.

Då läraren ger en verbal bedömning eller ett vitsord i romani, ska hen bedöma elevens kunskaper i relation till målen i den lokala läroplanen. Då läraren definierar elevens kunskapsnivå i slutet av årskurs 6, ska läraren utgå från de nationella kriterierna för goda kunskaper. Bedömningskriterierna kan också användas för bedömningen i de lägre årskurserna.

Profil för goda kunskaper i slutet av årskurs 6 i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen

Mål för undervisningen	Innehåll	Föremål för bedömningen i läroämnet	Profil för goda kunskaper
Att kommunicera			
M1 handleda eleven att delta i diskussioner och att värdesätta sitt uttrycksätt	I1	Förmåga att delta i kommunikationssituationer	Eleven kan delta i kommunikationssituationer samt ge och ta emot respons.

samt att ge och ta emot respons			
Att tolka texter			
M2 handleda eleven att undersöka olika typer av texter, att utveckla hör- och läsförståelsen samt att ge akt på skillnader mellan tal- och skriftspråk	I2	Hör- och läsförståelse samt förmåga att upptäcka skillnader mellan tal- och skriftspråk	Eleven kan tolka enkla texter och märker skillnader mellan tal- och skriftspråk.
M3 uppmuntra eleven att läsa självmant och använda texter på det egna språket utgående från sin språkfärdighet	I2	Vilja att läsa självmant och använda texter på det egna språket	Utvecklingen av motivation och intresse används inte som bedömningsgrund.
Att producera texter			
M4 uppmuntra eleven att utveckla sin skriftliga och muntliga framställning i romani	I3	Att producera texter	Eleven kan producera enkla texter på romani.
M5 uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och upplevelser i enkla faktatexter och skönlitterära texter	I3	Förmåga att uttrycka tankar och upplevelser	Eleven kan under handledning uttrycka tankar och upplevelser i olika texter.
Att förstå språk, litteratur och kultur			
M6 uppmuntra eleven att diskutera den romska kulturen, romernas historia och det romska språkets betydelse för gemenskapen	I4	Hur den kulturella medvetenheten utvecklats	Eleven kan med stöd diskutera den romska kulturen, romernas historia och betydelsen av det romska språket för den romska gemenskapen.

M7 handleda eleven att granska det romska språkets viktigaste särdrag och att jämföra romani med svenska	I4	Hur den språkliga medvetenheten utvecklats	Eleven känner till det romska språkets viktigaste särdrag och kan nämna de viktigaste likheterna och skillnaderna mellan romani och svenska.
--	----	--	--

ROMANI SOM KOMPLETTERAR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I ÅRSKURS 7–9

I årskurs 7–9 ligger tyngdpunkten i undervisningen på att bredda elevernas muntliga och skriftliga framställning och stärka kunskapen om språkets strukturer. Ord- och uttrycksförrådet utökas genom att fästa uppmärksamhet vid abstrakt språk, samhälls- och ungdomsspråk. Målet är att lära eleverna att dra slutsatser av texter och läsa på ett kritiskt sätt. Undervisningen ska öka elevernas medvetenhet om sin roll i att bevara det romska språket.

Mål för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Mål för undervisningen	Innehåll som anknyter till målen	Kompetens som målet anknyter till
Att kommunicera		
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani och att kommunicera i flerspråkiga och mångkulturella situationer samt att utvärdera sin egen insats i dem	I1	K1, K2
Att tolka texter		
M2 ge eleven möjligheter att utveckla sin förmåga att tolka texter och bredda sitt ord- och uttrycksförråd genom att dra nytta av kunskaper som inhämtats både i skolan och annanstans	I2	K4
M3 uppmuntra eleven att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer och att fördjupa sin kunskap om textgenrer	I2	K1, K2, K4
Att producera texter		
M4 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att producera texter och att producera olika typer av texter i multimediala lärmiljöer	I3	K5

M5 uppmuntra eleven att utveckla egna uttryckssätt i sina texter och hjälpa eleven att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	K2, K5, K7
Att förstå språk, litteratur och kultur		
M6 handleda eleven att bekanta sig med romsk litteratur och romska medier, att förstå sina egna möjligheter att bevara det romska språket och att utnyttja sin två- eller flerspråkighet	I4	K7

Centralt innehåll som anknyter till målen för undervisningen i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

I1 Att kommunicera: Eleverna uppmuntras att diskutera genom att utnyttja de egna språkresurserna. Eleverna övar sig att framträda på egen hand och tillsammans med andra. Elevernas kunskap om den muntliga traditionen och diskussionssätten i den egna språkgemenskapen fördjupas. Eleverna utvärderar sin kommunikation och övar sig att ge och ta emot respons.

I2 Att tolka texter: Eleverna handleds att utöka sitt ord- och uttrycksförråd på egen hand. Elevernas intresse för romska texter stärks och de stiftar också bekantskap med förklarande och instruerande texter. Eleverna diskuterar läsupplevelser i olika kommunikationsmiljöer.

I3 Att producera texter: Eleverna fördjupar skrivfärdigheten och kunskapen om särdragen i romsk rättstavning. Eleverna övar sig att producera olika typer av texter, reflekterar över ords betydelser och diskuterar typiska romska uttryck. Eleverna vidareutvecklar förmågan att skriva för hand och på tangentbord. Eleverna diskuterar texter och ger respons på dem.

I4 Att förstå språk, litteratur och kultur: Eleverna observerar användningen av romani och dess betydelse i Finland och utomlands. Eleverna stiftar bekantskap med romska medier och jämför språkbruket i olika generationer. Eleverna inhämtar också kunskap om Finlands nationalspråk och minoritetsspråk och deras betydelse för individen och samhället.

Bedömning av elevens lärande och kunnande i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen i årskurs 7–9

Avsikten med bedömningen är att ge information om hur elevens lärande framskrider samt att handleda och uppmuntra eleven. Eleven ska ges mångsidig respons om hur hans förmåga att förstå och använda språket muntligt och skriftligt har utvecklats. Bedömningsresponsen ger också information för

undervisningsplaneringen. Med hjälp av bedömningen får eleven information om sina språkliga styrkor och framsteg, om hur eleven lär sig romani och om sin förmåga att använda sina språkkunskaper som stöd för allt lärande och för sitt läsinträsse.

När studierna avslutas i slutet av årskurs 9 fastställs hur eleven har uppnått målen i lärokursen romani som kompletterar den grundläggande utbildningen. Då vitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för bedömningen som fastställts i denna bilaga, oberoende av för vilken årskurs 7, 8 eller 9 enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen. Vitsordet är en helhetsbedömning som bildas utgående från målen och kunskapskraven för romani. Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål. I beskrivningarna av kunskapskraven omfattar beskrivningen av de högre vitsorden även kunnandet för de lägre vitsorden.

Mål för undervisningen	Innehåll	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet 5	Kunskapskrav för vitsordet 7	Kunskapskrav för vitsordet 8	Kunskapskrav för vitsordet 9
Att kommunicera							
M1 uppmuntra eleven att uttrycka sig på romani och att kommunicera i flerspråkiga och mångkulturella situationer samt att utvärdera sin kommunikation	I1	Eleven lär sig att agera i flerspråkiga och mångkulturella kommunikationssituationer och kan utvärdera sin egen insats.	Muntlig uttrycksförmåga och kommunikationsfärdigheter	Eleven kan agera i grupper som är bekanta för hen och i vardagliga kommunikationssituationer.	Eleven kan agera i vanliga kommunikationssituationer.	Eleven kan agera i många olika kommunikationssituationer och kan utvärdera sin egen insats i dem.	Eleven kan agera målinriktat i många olika kommunikationssituationer och kan anpassa sin egen insats enligt situation.
Att tolka texter							
M2 ge eleven möjligheter att utveckla sin	I2	Eleven lär känna skönlitterära-, fack- och	Förmåga att tolka texter samt	Eleven kan läsa enkla	Eleven kan läsa olika texter men håller sig	Eleven kan läsa olika	Eleven kan mångsidigt läsa olika

förmåga att tolka texter samt bredda sitt ord- och uttrycksförråd genom att dra nytta av kunskaper som inhämtats både i skolan och annanstans		medietexter i olika former samt utökar sitt ordförråd och uttryckssätt.	utöka uttryckssättet	skönlitterära-, fack- eller medietexter.	främst till välbekanta texttyper.	skönlitterära-, fack- eller medietexter.	skönlitterära-, fack- eller medietexter.
M3 uppmuntra eleven att diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer och att fördjupa sin kunskap om textgenrer	12	Eleven lär sig att reflektera kring sambandet mellan texter och egna erfarenheter samt diskutera texter i olika kommunikationsmiljöer.	Förmåga att diskutera texter och kunskap om texttyper	Eleven kan dra nytta av enkla texter och reflekterar med hjälp av stödfrågor och modeller kring samband mellan texten och egna erfarenheter.	Eleven kan diskutera texter i välbekanta kommunikationsmiljöer och känner till några texttyper.	Eleven kan skriva och diskutera olika texter samt reflektera kring samband mellan texter och egna erfarenheter i olika kommunikationsmiljöer. Eleven känner till olika texttyper.	Eleven kan skriva och diskutera också kring texttyper som är nya för hen samt även i olika kommunikationsmiljöer, ställa frågor, sammanfatta, kommentera och reflektera kring textens samband med egna erfarenheter.

Att producera texter							
M4 uppmuntra eleven att stärka sin förmåga att producera texter och att producera olika typer av texter av multimediala lärmiljöer	I3	Eleven lär sig att på ett mera smidigt och mångsidigt sätt producera text på romani.	Textkompetens vid produktion av texter	Eleven kan enligt modell producera enkel text som man förstår. Eleven kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt huvudsakligen skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening.	Eleven kan producera en kort text som i huvudsak är lätt att förstå. Eleven kan strukturera sin text och följa standardspråkets centrala skriftspråksnormer.	Eleven kan producera text som är lätt att förstå. Eleven kan i sitt skrivande dra nytta av digitala verktyg.	Eleven kan producera en förståelig och smidig text. Eleven kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt följa standardspråkets centrala skriftspråksnormer.
M5 uppmuntra eleven att utveckla egna uttryckssätt i sina texter och hjälpa eleven att stärka en positiv inställning till skrivande	I3	Eleven uppmuntras att utveckla egna uttryckssätt i sina texter och stärker en positiv inställning till skrivande.	Förmåga att utveckla uttryckssätt	Eleven kan med hjälp av stödfrågor och modeller producera enkel text.	Eleven kan med hjälp av modeller producera text med uttryckssätt som är bekanta för hen.	Eleven kan producera text med mångsidiga uttryckssätt.	Eleven kan producera mångsidiga texter enligt ändamål och använder kreativa uttryckssätt.

Att förstå språk, litteratur och kultur							
M6 handleda eleven att bekanta sig med romsk litteratur och romska medier, att förstå sina egna möjligheter att bevara det romska språket och att utnyttja sin två- eller flerspråkighet	I4	Eleven lär sig att reflektera över användningen av romani, dess betydelse och ställning som en del av två- eller flerspråkiga miljöer. Eleven lär sig att dra nytta av litteratur som behandlar romer, romska medier och romskt kulturutbud.	Kunskap om romsk litteratur och romska medier	Eleven kan identifiera några språkliga eller kulturella särdrag från hens egen bakgrund.	Eleven kan med hjälp av modeller beskriva betydelsen av en språklig och kulturell identitet och jämför med hjälp av stödfrågor dem med bekanta språk och kulturer. Eleven känner i någon mån till romska medier, romsk litteratur och romskt kulturutbud.	Eleven kan beskriva en språklig och kulturell identitet samt det romska språkets betydelse och ställning i relation till andra språk. Eleven kan dra nytta av romska medier, romsk litteratur och romskt kulturutbud som behandlar romer.	Eleven kan självständigt beskriva en språklig och kulturell identitet samt modersmålets betydelse och ställning i relation till andra språk, sett ur individens och samhällets perspektiv. Eleven drar på ett självständigt och kreativt sätt nytta av romska medier, romsk litteratur och romskt kulturutbud som behandlar romer.

BETYG

När läsåret avslutas ges eleven ett intyg över deltagande i undervisning i romani som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Också i slutet av årskurs 9 ges eleverna ett separat intyg.